



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis  
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros  
partitum**

**Laymann, Paul**

**Moguntiae**

6. De materia & obligatione iuramenti promissorij.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-40716**

tem personæ, vt non sit præsumptio, quod pro tanto velit peierate; deferatur iuramentum ipsi Actori. Ad iudicis autem prudentis arbitrium pertinet vt consideratis causæ & personarum circumstantijs quandoque Actor iuramentum in probationis supplementum, atque ad litis decisionem deferat; vtrum V. C. Actor sit persona bonæ vitæ, Reus non item; Item vtrum causa sit criminalis (in qua clariore probationes requiruntur) an ciuilibis, famosa item non famosa, vt & matrimonialis (in qua requiritur plusquam semiplena probatio, & quæ nulla exceptione vel coniectura probabiliter elisa sit.

## C A P. VI.

*De Materia & Obligatione promissory iuramenti.*

**I**uramentum de opere illicito nullam obligationem parit: Nam *iuramentum vt est vinculum iniquitatis* c. quanto de iureiurand & reg. § 8. in 6. Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum, etiam quoad venialia. Ratio est, quia contradictionem inuoluit, vt aliquis obligetur ad patranda rem illicitam siue, quæ in se peccatum est, V. C. furtum, mendacium. Si enim peccatum est, tenetur iurans ab eo abstinere siue omittere: non potest autem simul facere opus & omittere: consequenter neque obligari ad faciendum.

**I**uramentum illicitum sæpe obseruandum est, si sit de relicta, nam sæpe accidit, vt aliquis promittendo ac iurando peccet, quia lege aut præcepto prohibitum est; iuramentum interim si res promissa & iurata prohibita non sit sub peccato, utiq; executioni mandari debeat.

Iura-



Iuramentum de opere indifferente V. C. Tenolle  
 ad illas ædes ire, si alia causa non adijciatur, nullam  
 obligationem parit, quia actio humana, quæ secun-  
 dum se, siue ex obiecto indifferens est, si in indiui-  
 duo ad nullum finem referatur, manet otiosa, ideo-  
 que mala, consequenter non potest esse obiectum  
 iuramenti obligatorij. Imo etiam si actio nec bona  
 nec mala iuxta alios, erit tamen nemini utilis maio-  
 risque boni saltem pro eo tempore in quo exerce-  
 tur, impediens, Ergo non pertinebit ad cultum diui-  
 ni nominis, vt propter eius adductam auctoritatem  
 seu testimonium perfici debeat. Cæterum si aliud in-  
 differens ad finem bonum referatur, erit opus vir-  
 tutis & capax obligationis iuramenti religiosi V. C.  
 si iures cum tali homine te non loquuturum aut æ-  
 des accessurum peccati vitandi gratia erit capax ob-  
 ligationis iuramenti.

Iuramentum de re illicita tamen si mutatâ circum-  
 stantia licita fit non ideo conualescit iuxta reg. 18. in  
 6 Non firmatur tractu temporis quod de iure ab initio non  
 subsistit, V. C. I. Iuravit Titius sine causa, se has ædes  
 nunquam ingressurum, postea superuenit iusta cau-  
 sa nunquam ingrediendi quia inhabitatur à persona  
 peccandi occasionem præbente, non ideo ille ab in-  
 gressu abstinere cogitur virtute iuramenti, quod ab  
 initio vanum & irritum erat. II. qui contra fidem  
 primorum sponsaliorum secunda sponsalia iuratus  
 contraxit priore sponsa ante nuptias mortua cogen-  
 dus non est ad sponsalia, secundo: quippe quæ pro-  
 missionem & iuramenta de re illicita continebant,  
 ideoque ab initio irrita erant. III. Qui voto casti-  
 tatis obstrictus, postea sponsalia absoluta quamuis iu-  
 ratus contraxit post obtentam dispensationem in  
 voto,



voto cogendus non est, ad seruandam fidem (portu-  
liorum cogendus non est, quippe quæ à principio  
nulla fuerunt.

§ Iuramentum diuini duntaxat honoris intuitu  
conceptum est de opere minus bono, vel ab initio  
nullam obligationem adfert, vel arbitrarium iuran-  
tis in aliud opus melius conuertendum est, V. C. si  
iurasti, te hac hora oraturum, postea verò intelligis  
gratius Deo futurum, si ægroto assistas potes mutare.  
Ratio, Nam iuramentum suscipit naturam, siue con-  
ditionem promissionis cui adiungitur. Ergo sicut  
promissio seu votum Deo editum de opere minus  
bono, Deo gratum non est, si eius directe oppositum  
melius existat, ita etiam dicendum de voto iurato.

Imò licet iuramentum sit nudum V. C. simpliciter  
iurasti, te matrimonium contracturum, nulla inde  
obligatio ad Deum oritur quia non pertinet ad di-  
uini Numinis reuerentiam, vt fiat opus vnius bo-  
num, omisso eius opposito meliore. Item si iurasti, te  
filium percussurum, postea autem iudices, melius est  
se abstinere à verberibus, non teneris iuramento,  
quia, V. C. mutatur status obiecti quia filius emenda-  
uit, veniamq; petijt, aut alius pro eo rogauit.

Item si iurasti, te ad sacram ædem peregrinatu-  
rum, potes deinde in opus melius mutare, quod Deo  
gratius V. C. vt patri ægroto assistas. Ratio est  
quia Deus in cuius gratiam iuramentum editum est,  
censetur remittere eius obligationem, vt opus ei ac-  
ceptius fiat, tam quia iuramentum in Dei duntaxat  
honorem conceptum, perinde ac votum, ratiorem  
exceptionem habet, nisi ad maiorem Dei hono-  
rem cedat opus amittere aliudque præstare.



Iuramentum in gratiam alterius conceptum semper obligat si sine peccato prestare possis, iuxta reg: *Iuramentum homini praestitum seruandum est, quotiescunque sine peccato siue salutis dispendio seruari potest.* Etiam si fit solo interno animo conceptum. Addidi arbitrata iurantis mutationem fieri non posse in aliud opus licet melius. V. C. Iurasti Titio donaturum decem florenos, & si eos maiore fructu in pauperes erogare possis, tamen iuramenti religione obstrictus es, donec Titius tibi sponte remittat; siquidem omne iuramentum hac tacita conditione fit, nisi, in cuius gratiam iuretur, remittat; Censetur autem Deus remittere; at homo non praesumitur remittere nisi expresse remittat.

NB. Si quis iuret, puellam, se ducturum, non tenetur abstinere ab ingressu religionis; Ratio, quia iuramentum sortitur naturam actus, cui opponitur: Promissioni matrimonij tacta inesse solet conditio. Nisi religionem ingressus fuero. Ergo etiam iuramentum ita intelligitur.

Iuramentum de faciendo in alterius gratiam opere prohibito vel infirmato à legibus ciuilibus, obligationem parit saltem, sub virtute Religionis, si legis prohibitio vel infirmatio non obligat sub culpa. prob. quia Omne iuramentum editum in alterius vtilitatem seruandum est, si sine salutis dispendio seruari potest.

Exempl. I. Licet alienatio fundi dotalis secundum leges ciuiles prohibita sit, si tamen eam mulier sine vi & dolo iuramento confirmet, obseruandum est.

II. Transactio super relictis in testamento non valet, nisi inspectis verbis testamenti; At verò iuramento accedente vim obtinet talis transactio sine dolo inposita in causa dubia. Similiter transactio post re iudic

iudic



iudicatam nihil valet cum deficiat obiectum trans-  
actionis, sed iuramento talis actio confirmatur.

III. Pactum renunciationis hæreditatis sue  
succedendo in paterna hæreditate secundum legem  
irrita est, sed iuramento accedente seruandum  
est.

IV. Contractus Minoris siue consensu tutoris,  
vel iudicis decreto in alienatione rerum immobi-  
lium, iure ciuili irritus est, sed iuramento accedente  
seruari debet.

V. Donatio facta sine insinuatione ultra 500. fl.  
ciuili iure irrita est, iuramento confirmatur.

VI. Pactum siue promissio non reuocandi Te-  
stamentum ciuili iure irritum est, quia liberam de  
bonis suis testandi vsque ad mortem aufert liberta-  
tem, quod ciuilibus moribus repugnat, Iuramento  
tamen accedente seruandum est, nisi eius relaxatio  
impetretur. Idem dicendum de donatione omnium  
bonorum, licet ciuili iure non subsistat eò quod libe-  
ram testandi facultatem auferat ob iuramentum in  
religionem seruanda est.

VII. Donatio inter coniuges iure ciuili non sub-  
sistit, sed iuramento subsistit.

VIII. Si mulier pro altero fideiubeat, non obli-  
gatur ob priuilegium Senatus Consul: Velleianis ad-  
hibito tamen iuramento cogitur implere.

IX. Quod quis ludo alearum perdidit <sup>Capiteo</sup>  
iure soluere non cogitur, atque soluenti repetitio  
conceditur, si tamen iurauit, se soluturum iuramen-  
to obligatur.

X. Pænæ sponsalibus adiecta, quæ à violatore fidei  
soluenda sit, utroque iure reprobatur; si tamen iura-  
mentum accesserit, obligationem parit.



XI. Pacta legis commissoria iure improbat, sed iuramento accedente obligationem parit.

XII. Pactum non utendi exceptione pecunie non numerata irritum est, si adiciatur in eodem instrumento accepti mutui, quia eadem facilitate tum ad confitendum, tum ad exceptioni renunciandum aliquis adduci potest.

XIII. Si filiusfam: pecuniam mutuam accepit, non obligatur ad soluendum ob beneficium S.C. Macedoniani nisi iuramentum accesserit, siue huic beneficio per iuramentum filius renunciarit.

Quoties cunque lex civilis, vel alia quæcunque sub peccato obligat, ne tale opus fiat, vel promittatur, tunc iuramentum de eo faciendo irritum est, quia iuramentum non est vinculum iniquitatis V.C. si iurasti, te crimen non manifestaturum Iudici legitime interroganti: non accusaturum de crimine Reipubl. pernicioso. Item si Clericus iuramento interposito renunciat fori privilegio aut Ecclesiasticæ immunitati, est enim tam pactio hæc, quam renunciatio illicita etiam in conscientia. Pactum seu promissio condonandi iniuriam aliudue crimen futurum, scandali turpitudinem continet: quamobrem iuramento confirmari nequit.

NB Leges prohibentes vel infirmantes aliquam promissionem seu pactionem, quarum finis proximus est commodum ipsorum paciscentium ne detrimentum aliquod patiantur, non solent eos obligare sub culpa: *Nam quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum: reg. 61. in 6.* Tales sunt leges siue privilegia concessa ætate minoribus & filijsfamil: ne ex contractu; item mulieribus, ne ex de iussione efficaciter obligentur, quibus pro-



inde renūciare possunt, si non validè, saltem licitè  
vt insuper accedens iuramentum obligandi vim ha-  
beat ex ipsorum etiam communi iurium disposi-  
tione.

- 9 At vero leges prohibentes aliquam pactionem,  
quarum finis proximus est commune bonum Reipub-  
l. V. C. quibus Clericorum immunitas, publico-  
rum iudiciorum integritas, rerum ad communem  
victū necessariorum copia conferuetur: eæ sub pec-  
cato obligare solent: quare ne iuramento quidem ac-  
cedente ijs contraueniri potest. Quia peccatum iur-  
ta Bartolum, per quod tollitur ius priuati ipsi paci-  
scenti publica auctoritate concessum, saltem ac-  
cedente iuramento validum est, secus si tollatur ius  
publicum: quia iuri publico priuatorum pactioni-  
bus vel iuramentis derogari non potest. Præterea si  
lex civilis aliquid disponat in fauorem aliorum, qui-  
bus tali lege aliquid ius acquiritur V. C. vt liberis  
certa bonorum paternorum portio debeatur, quæ  
neq; donatione, neque legato in officioso immuni  
possit; tunc tali dispositioni legis nullo pacto quauis  
iuramento firmato derogari potest, quia tale iur-  
amentum fouet iniustitiam ideoq; irritū & inutile.

### C A P. VII.

*De obligatione iuramenti promissarij ob alterius  
iniuriam prestiti.*

- 1 **Q**ui iurauit alteri vsuras soluturum ex religio-  
nis virtute obligatur, ne nomen Dei in testimo-  
nium falsum adductum fuerit ( ex iustitia non obli-  
gatur, quia vsurarius nullum ius habet accipiendi vs-  
uras iuxta regul. Abb. *Iuramentum obligat, et si turpi-  
tudinem contineat tenentem se ex parte recipientis, non autem*